

بوی بهشت از من دیگر سبک زندگی اسلامی

عبدالرحیم اصلی
قسمت سوم و پایان

۳. سلامت عقل

از مهم‌ترین شرایط انتخاب همسر این است که از سلامت عقل برخوردار باشد، عقلانیت و نقش آن و تفکر را در تدبیر امور زندگی و پیمودن راه سعادت نمی‌توان انکار کرد. امام صادق (ع) فرمود: از ازدواج با احمق بپرهیزید، زیرا مصاحبت و زندگی با او بد است و فرزندانش نیز تباه می‌شوند (همان، ج ۲۰: ۸۴).

۴. اصالت و نجابت خانوادگی

اصالت و نجابت خانوادگی زن و مرد از اساسی‌ترین ملاک‌های یک ازدواج خوب است؛ چون در خانواده‌های اصیل کمتر اتفاق می‌افتد که فرزندان ناصالح و نانجیب پرورش یابند. پیامبر خدا در این باره می‌فرماید: با خانواده‌ی خوب و شایسته وصلت کنید؛ زیرا عرق (ژن) انتقال‌دهنده است (مکارم الاخلاق، ص ۱۹۷).

۵. عفاف

عفاف آن است که انسان نفس خود را از ارتکاب کارهای حرام باز دارد. عقیف بودن زن و شوهر اساس استحکام خانواده است و در انتخاب همسر باید این معیار مد نظر قرار گیرد. امام صادق (ع) می‌فرماید: کفو بودن در این است که عقیف باشد و از امکانات اقتصادی نیز برخوردار باشد (وسائل الشیعه، ج ۲۰، ص ۷۸).

۶. زیبایی

زیبایی ظاهری را در انتخاب همسر نمی‌توان نادیده گرفت. چرا که همسر زیبا غالباً ضامن جلوگیری همسرش از انحرافات است. پیامبر اکرم در این خصوص می‌فرماید: برترین زنان امت من زنانی هستند که زیباروی و سبک مهر باشند (بحار الانوار، ج ۳، ص ۲۲۷).

میراث‌دار خصوصیات ظاهری و جسمی پدر و مادر است، بلکه ویژگی‌های روحی و باطنی آنان مانند: شجاعت، ایثار، سخاوت و حسن خلق به فرزند منتقل می‌گردد» (محمدی‌ری‌شهری، ۱۳۸۵: ۱۵).

در آموزه‌های دینی هم درباره‌ی انتخاب همسر معیارهایی را ذکر کرده‌اند. این معیارها برای هر دو طرف است؛ چون پدر و مادر هر دو از طریق وراثت در شکل‌گیری شخصیت کودک نقش دارند اما نقش مادر از منظر روایات در تربیت و شکل‌دهی شخصیت کودک بیش از پدر است. کسانی که می‌خواهند فرزندان سالم و نیرومند و زیبا و صالح داشته باشند، باید در انتخاب همسر دقت کنند. در اسلام معیارهای زیر در انتخاب همسر (چه مرد چه زن) مورد توجه قرار گرفته است.

۱. ایمان و دین‌داری

ایمان و دین‌داری اساسی‌ترین معیاری است که باید در انتخاب همسر مورد توجه قرار گیرد. خداوند در قرآن کریم می‌فرماید: (بقره/ ۲۲۱) با زنان مشرک ازدواج نکنید تا ایمان بیاورند... و به مردان مشرک زن ندهید تا ایمان بیاورند.

۲. حسن خلق

اسلام رشد و پویایی خانواده را در گرو توجه به اصول اخلاقی می‌داند و بر آن است که در سایه‌ی اخلاق، اعضای خانواده می‌توانند شاد و بانشاط باشند و تحرک و پویایی خود را در رسیدن به کمالات حفظ کنند. پیامبر اکرم می‌فرماید: اگر کسی به خواستگاری نزد شما آمد که خلق و دینش را می‌پسندید، با درخواستش موافقت کنید اگر چنین نکنید؛ فتنه و فساد بزرگی زمین را خواهد گرفت (وسائل الشیعه، ج ۲۰: ۷۶).

اشاره

در شماره‌های گذشته گفته شد که سبک زندگی همه‌ی ابعاد مثل رفتار فردی، خانوادگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی را شامل می‌شود و حتی تربیت فرزندان را نیز دربرمی‌گیرد. در این نوشتار، که پایان این سلسله گفتار است، به سبک زندگی در تربیت فرزندان می‌پردازیم. فرزندان و کودکان هر کشوری امید آینده‌ی آن کشور محسوب می‌شوند. بنابراین، عاملی که در ساختن بچه‌ها اهمیت دارد باید مورد توجه قرار گیرد و آن چیزی غیر از تعلیم و تربیت نیست. در تربیت روش‌های گوناگون وجود دارد و این روش‌ها از فرهنگ‌های حاکم در دنیا ناشی می‌شود. ما با دو فرهنگ مطرح مواجه هستیم: یکی فرهنگ غرب و دیگری فرهنگ اسلامی و دینی. هر کدام از این فرهنگ‌ها راه متفاوتی را در تربیت ارائه می‌دهد. در فرهنگ غرب دین جایگاهی ندارد و همه‌ی ارزش‌ها و معیارهای تربیتی از نگاه مادی ارزیابی می‌شود. این دو فرهنگ در مسائل بنیادی و عمیق با هم در تضادند.

انتخاب همسر

قبل از ازدواج و تشکیل خانواده باید در انتخاب شریک زندگی دقت بیشتری شود چون شخصیت پدر و مادر و وراثت (مثبت یا منفی) در سازندگی و شخصیت کودک نقش اساسی دارد و این مورد تأیید علم است. «در آموزه‌های دینی بیان شده است که نه‌تنها

۷. تناسب سنی و تحصیلی

یکی دیگر از شرایط انتخاب همسر تناسب سنی و تحصیل است تا از نظر روحی و روانی دچار مشکل نشوند. به طور مثال اگر یکی نوجوان و دیگری جوان باشد شاید باعث شود که از لحاظ روحی و روانی و ذهنی از یکدیگر فاصله داشته و از تفاهم کمتری برخوردار شوند.

۸. پاکی از آلودگی‌ها

یکی دیگر از معیارها این است که از آلودگی‌ها و اعتیاد به موادمخدر و مشروبات الکلی به دور باشند. امروزه نقش زبانبار این آلودگی‌ها در ویرانی اساس خانواده‌ها و نابودی نسل جوان بر کسی پوشیده نیست. پیامبر اکرم می‌فرماید: شراب‌خوار اگر خواستگاری کند به او دختر داده نمی‌شود (الکافی، ج ۵).

فرزند

چنانچه هنگام تشکیل خانواده در انتخاب همسر معیارهای گفته شده رعایت شوند خانواده‌ای مطلوب و خوشبخت شکل خواهد گرفت و فرزندان صالح و مفید تربیت خواهند کرد. در غیر این صورت فرزندان آن خانواده با راهی سخت مواجه خواهند شد.

بوی بهشت

عشق به فرزند در ذات و سرشت هر انسانی وجود دارد که در حقیقت از عشق به خود ناشی می‌شود چون انسان خود را در فرزند می‌بیند و به تعبیری فرزند «من دیگر» است که در زمان جریان پیدا می‌کند. در روایات از فرزند به بوی بهشت تعبیر شده است. رسول خدا می‌فرماید: ریح الولد من ریح الجنة: بوی فرزند، از بوی بهشت است (محمدی ری شهری، حکمت‌نامه‌ی کودک، ص ۳۰).

حقوق کودک

در جهان بینی دینی حقوق افراد یکی از مسائل اساسی است. رعایت حقوق یکدیگر در جامعه باعث سلامت و تعالی آن اجتماع است. در این میان کودکان که سازنده‌ی جامعه هستند جایگاه خاصی دارند و اسلام حقوق ویژه‌ای را در همه‌ی ابعاد برای کودکان در نظر گرفته است. از قبل از تولد تا زمانی که متولد می‌شود و مراحل کودکی را طی می‌کند در همه‌ی مراحل رشد

کودک، خداوند برای او حقوقی را برعهده‌ی والدین گذاشته است که والدین با رعایت آن‌ها فرزندی صالح و رشد یافته تحویل جامعه می‌دهند. در این نوشته نمی‌توانیم به همه‌ی آن موارد به طور مفصل اشاره کنیم اما به صورت مختصر به بعضی از آن ابعاد اشاره خواهیم کرد. وقتی که نوزاد متولد می‌شود اولین حق او بزرگداشت آن روز است چون خداوند در این روز نعمتی بزرگ به والدین اعطا فرموده است. در واقع چنین روزی برای والدین یک عید است و باید تکریم شود و جشن تولد هر ساله، سپاس‌گزاری از نعمت خداوند است. پیامبر خدا از امام علی (ع) پرسید: «نخستین نعمتی که خداوند به تو عنایت کرد چیست؟» امام پاسخ داد: «نخستین نعمت الهی بر من، این است که مرا آفرید، در حالی که چیز در خور ذکری نبودم.»

شست‌وشوی کودک و به عبارتی غسل تولد و خواندن اذان و اقامه در گوش نوزاد و برداشتن کام کودک (مکارم‌الاخلاق، ۱۳۹۳) و انتخاب نام نیکو و عقیقه کردن از حقوق نوزاد محسوب می‌شود که هر کدام از آن‌ها فلسفه‌ی خاص خود را دارد. از دیگر حقوق کودک تغذیه از شیر مادر است و جایگزینی ندارد. با شیر مادر همه‌ی خصایص انسانی به نوزاد منتقل می‌شود. پیامبر خدا فرمود: برای کودک هیچ شیری بهتر از شیر مادر نیست. از حقوق کودک که در تربیت و پرورش آن نقش مهمی دارد آموزش است و در اسلام آموزش اساس تربیت است که بهترین زمان برای آن دوران کودکی است. بر همین اساس مهم‌ترین حقوق کودک، فراهم ساختن زمینه‌ی آموزش و پرورش است. حضرت علی (ع) می‌فرماید: فرزندان را به آموختن دانش امر کنید. ائمه علیهم‌السلام و رسول خدا در سخنان خود چیزهایی را که برعهده‌ی والدین است تا به فرزندان خود آموزش دهند بیان فرموده‌اند. به مصادیقی از آن‌ها اشاره می‌شود: ۱. اصول اعتقادی و باورهای دینی؛ ۲. دوستی پیامبر و خاندان او؛ ۳. واجبات دینی به‌ویژه نماز و روزه؛ ۴. قرآن؛ ۵. معارف دینی؛ ۶. خواندن و نوشتن؛ ۷. بهداشت؛ ۸. حکمت‌های اخلاقی؛ ۹. شعرهای سودمند؛ ۱۰. شنا و تیراندازی.

تکریم کودک

در تربیت کودک، دانشمندان الگوهای

متفاوتی را عرضه می‌دارند. در اسلام محبت و قاطعیت در تربیت کودک مورد توجه است اما علاوه بر آن دو، اسلام به مسئله‌ی سوم هم والدین و مربیان را متوجه کرده و آن تکریم است. تکریم، احترام گذاشتن به کودک و ارزش قائل شدن برای اوست. از دیدگاه اسلام، کودک چون کودک است نباید تحقیر شود و احساس بی‌ارزشی یا کم‌ارزشی کند. تکریم و احترام در کودک باعث عزت و کرامت نفس او می‌گردد. یکی از نکات تربیتی که در تکریم شخصیت کودک باید مورد توجه قرار گیرد جدی گرفتن احساسات در هفت سال آغاز زندگی است. این موضوع آن قدر اهمیت دارد که این دوران در روایتی از پیامبر خدا (ص) دوران سیادت و آقایی کودک شمرده شده است.

مقتضای سیادت و آقایی کودک، فرماندهی او و اطاعت والدین است. بدین معنا که کودک در هفت سال آغاز زندگی باید در خانواده آقایی و فرماندهی کند و لذا هر چه می‌خواهد، در صورتی که برای او زیانبار نباشد و در توان پدر و مادر باشد، باید تأمین شود و ذکر شده کودک در هفت سال دوم بنده است (همان). عبودیت و بندگی کودک نسبت به پدر و مادر نتیجه‌ی نهایت اعتمادی است که در هفت سال آغاز زندگی نسبت به آن‌ها پیدا کرده است. پیدایش این حالت در کودک در هفت سال دوم زندگی با عنایت به اینکه این ایام، دوران تعلیم و تربیت اوست، فوق‌العاده برای سازندگی او اهمیت دارد. هفت سال سوم دوران وزارت کودک است. در این دوران، کودک دیگر بنده و فرمانبر نیست. تکریم شخصیت او در این دوران ایجاب می‌کند که او همان وزیر خانواده و مورد مشورت قرار گیرد و کارهایی که از او برمی‌آید به او واگذار گردد و بدین سان مسئولیت خانواده در تعلیم و تربیت کودک به پایان می‌رسد.

منابع

۱. وسائل‌الشیعه، امام شیخ محمد حر عاملی، انتشارات داراحیاء التراث العربی، بیروت، ۱۴۰۳ ه.ق.
۲. انسان مطلوب، جمعی از نویسندگان، قم: انتشارات زمزم هدایت، ۱۳۸۹.
۳. حکمت‌نامه‌ی کودک محمد محمدی ری شهری، ناشر سازمان چاپ و نشر دارالحدیث، ۱۳۸۵.
۴. به سوی حیات طیبه، جمعی از نویسندگان، قم: انتشارات زمزم هدایت، ۱۳۹۲.
۵. مکارم‌الاخلاق، رضی‌الدین طبرسی، انتشارات مؤسسه‌الاعلمی للمطبوعات، بیروت، ۱۳۹۳ ه.ق.